

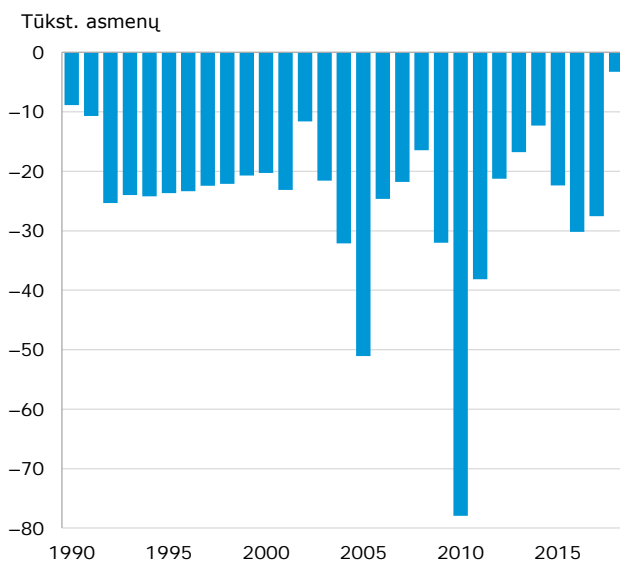
IV. DARBO RINKA

Šiuo metu reikšmingą įtaką darbo rinkos padėčiai daro darbuotojų trūkumas. Nors dėl palankesnių migracijos tendencijų ir atsargesnio naujų darbuotojų poreikio vertinimo minėto trūkumo didėjimas prislopo, jis tebelemia labai spartų darbo užmokesčio didėjimą. Užmokestį didina ir valdžios sprendimai reikšmingai pakelti atlyginimus daliai viešojo sektoriaus darbuotojų.

Praėjusiais metais grynoji emigracija buvo mažiausia nuo 1990 m. Į Lietuvą atvyko beveik tiek pat gyventojų, kiek iš jos išvyko. Prie reikšmingo migracijos srautų susibalansavimo prisidėjo mažiausia per visą ekonomikos atsigavimo laikotarpį emigracija. Ją gana pastebimai paveikė „Brexitas“, lėmęs reikšmingai sumažėjusį išvykusių į JK asmenų skaičių. Emigracija taip pat sumenko dėl darbuotojams palankios Lietuvos darbo rinkos padėties – gerėjančių galimybių susirasti darbą ir sparčiai kylančio darbo užmokesčio. Ji lėmė šiek tiek sumažėjusį išvykusiųjų į kitas nei JK šalis skaičių. Migracijos srautams susibalansuoti padėjo ir didžiausia nuo 1990 m. imigracija. Ją paskatino laisvesnė Lietuvos imigracijos politika, jau dvejus metus lemianti maždaug tris kartus didesnį nei įprastai atvykstančių užsieniečių (ne ES piliečių) skaičių. Be to, prisidėjo išaugęs grįžusių lietuvių skaičius. Vis dėlto subalansuota migracija tik reikšmingai sulėtina, tačiau nesustabdo darbingo amžiaus gyventojų skaičiaus mažėjimo. Jį ir toliau neigiamai veikia kiti demografiniai veiksniai, pavyzdžiui, tai, kad pastaraisiais metais minėtą gyventojų grupę papildė mažiau jaunų asmenų, nei ją palieka vyresnių gyventojų.

Migracijos srautai iš esmės susibalansavo.

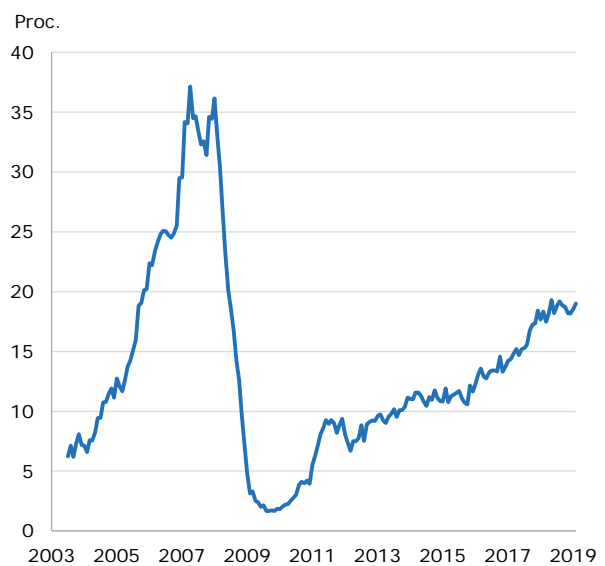
11 pav. Migracijos balansas

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Darbuotojų trūkumas nebedidėja taip sparčiai.

12 pav. Įmonių, kurių veiklą riboja darbuotojų trūkumas, dalis

Šaltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Daugelyje ekonominių veiklų užimtų darbo vietų daugėja lėtai, tačiau priešinga tendencija pastebima transporto veikloje. Sparčiai didėja darbo vietų skaičius transporto įmonėse daugiausia dėl jų verslo plėtros ES šalyse ir supaprastintos imigracijos tvarkos, leidusios lengviau atvykti vairuotojo profesiją turintiems asmenims iš ne ES šalių. Darbo vietų skaičius reikšmingai didėja ir statybų sektoriuje, tiesa, daug lėčiau nei transporto veikloje. Prie šio augimo prisideda gana sparti statybų sektoriaus plėtra bei supaprastinta imigracijos tvarka, taikyta ir daliai statybos profesijų. Kitose svarbesnėse veiklose darbo vietų daugėja lėtai arba net mažėja. Tai iš dalies lemia ribota darbuotojų pasiūla, kurią rodo labai sumažėjęs nedarbo lygis didžiuosiuose miestuose ir vis mažesnis darbo rinką papildančių jaunų asmenų skaičius.

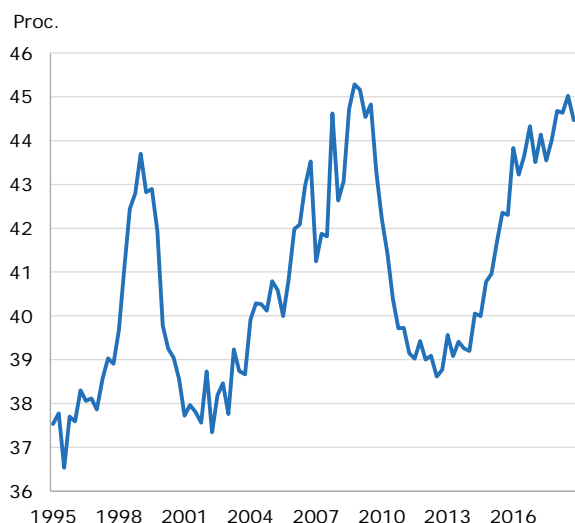
Darbuotojų trūkumas nebedidėja taip sparčiai, kaip praėjusius dvejus metus. Jo augimą galėjo šiek tiek prislopinti padidėjusi imigracija ir sumažėjusi emigracija. Taip pat dalis įmonių galėjo šiek tiek atsargiau vertinti naujų darbuotojų poreikį dėl didėjančių rizikų pasaulio ir ES ekonomikos augimui. Vis dėlto Lietuvos rodikliai, tiesiogiai ar netiesiogiai susiję su darbuotojų samda, reikšmingai nepablogėjo. Tiek laisvų darbo vietų lygis, tiek pasitikėjimo rodikliai iš esmės yra stabilūs, o įmonių, kurios susiduria su nepakankamu užsakymų ar klientų skaičiumi, dalis šiek tiek sumažėjo. Tačiau, nepaisant to, kad darbuotojų trūkumas nebedidėja taip sparčiai, su juo susiduria nemaža įmonių dalis, ir jis yra pagrindinis spartaus darbo užmokesčio kilimo veiksnys. Šį trūkumą lemia didžiuliuose miestuose iki maždaug 4,0 proc. nukritęs nedarbo lygis. Kitoje šalies dalyje šis lygis yra daug didesnis ir sudaro apie 9 proc., tačiau bedarbių, turinčių darbo rinkoje paklausią įgūdžių, taip pat gali būti santykinai nedaug. Prie darbuotojų trūkumo taip pat prisideda demografiniai pokyčiai, susiję su darbo rinką papildančių ir paliekančių asmenų skaičiais.

Darbo užmokestis ir toliau kyla labai sparčiai. Privačiame sektoriuje jis per metus padidėjo daugiau nei 9,0 proc. Panašus augimo tempas šiame sektoriuje vyrauja jau dvejus metus, taigi atlygio augimo spartėjimas slopsta. Tai iš dalies gali būti susiję su tuo, kad šalies darbo užmokesčio fondo ir BVP santykis beveik pasiekė istorines aukštumas, todėl galimybių spartesniam atlyginimų kilimui yra mažiau. Be to, įtakos galėjo turėti ir lėčiau didėjantis darbuotojų trūkumas bei mažesnis minimaliojo darbo užmokesčio augimas. Reikšmingai darbo užmokesčio augimo tendencija pasikeitė viešajame sektoriuje. Ilgą laiką didėjęs apie 6–7 proc., pastarąjį pusmetį jame atlygis kyla apie 11,0 proc. Tokį paspartėjimą lėmė sprendimas labai reikšmingai pakelti darbo užmokestį aukštojo mokslo ir sveikatos priežiūros darbuotojams.

Šiais metais darbo užmokestis turėtų kilti lėčiau nei pernai – apie 8,1 proc. Sulėtėjimą lems išnykęs administracinių sprendimų – socialinio draudimo įmokų žemutinės ribos ir nuostatos, kad minimalusis darbo užmokestis mokamas tik nekvalifikuotiems darbuotojams, – poveikis. Prie sulėtėjimo gali prisidėti ir ne taip sparčiai didėjantis darbuotojų trūkumas. Vis dėlto šių metų valstybės ir PSDF biudžetuose numatytas išlaidų, kurios labiausiai susijusios su darbo užmokesčiu, augimas yra didžiausias nuo ekonomikos atsigavimo pradžios. Taigi šiais metais viešojo sektoriaus darbo užmokestis gali kilti panašiai sparčiai ar net sparčiau nei 2018 m.

Darbuotojams kaip darbo užmokestis išmokama BVP dalis pasiekė istorines aukštumas.

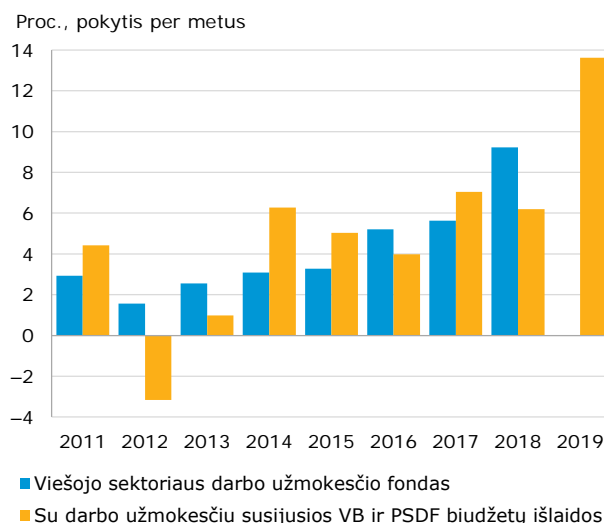
13 pav. Šalies darbo užmokesčio fondo ir BVP santykis

Saltiniai: Lietuvos statistikos departamentas ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Darbo užmokestis viešajame sektoriuje ir toliau gali sparčiai didėti.

14 pav. Darbo užmokesčio viešajame sektoriuje fondas ir VB bei PSDF biudžete numatytos lėšos, susijusios su darbo užmokesčiu

Saltiniai: Lietuvos statistikos departamentas, VB ir PSDF biudžetai bei Lietuvos banko skaičiavimai.